

Dâvüd b. Muhabber'in şahsiyeti ve rivayetlerinin sıhhat derecesi üzerinde çok tartışılmıştır. Akıl konusundaki rivayetlerinin tamamına yakını uydurma kabul edilmekle beraber diğer konulardaki bazı rivayetleri makbul sayılmıştır. Hakkında farklı görüşlerin ileri sürülmesi, hayatının bir döneminde rivayeti ihmal edip kendini tamamen zühde vermesi veya bazılarının dediği gibi Mu'tezilî görüşü benimsemesi yüzündendir. Yahyâ b. Maîn Dâvüd'un yalan söylemediğini, **sadûk*** bir râvi olmakla beraber yanlış bilgiyi hatırladığını belirtmektedir. Yine İbn Maîn'den nakledildiğine göre güvenilir bir râvi iken hadisi bırakıp Mu'tezile'den bazıları ile düşüp kalktıktan sonra zihniyeti bozulmuştur. Ahmed b. Hanbel ise kendisinden Dâvüd hakkında bilgi istendiği zaman gülmüş, onun çok önemsiz biri olduğunu, hadisten hiç anlamadığını söylemiştir. Buhârî de aynı görüşe katılmaktadır. Ali b. Medîni ve Ebû Hâtîm er-Râzi'ye göre onun hadisleri hiçbir şekilde rivayet edilemez. Dârekutnî ve Ebû'l-Feth el-Ezdfî'ye göre ise büsbütün **metrûk*** tür. İbn Hibbân ve Hâkim en-Nisâbüri onun mevzû hadisleri sika râvilere nisbet ederek rivayet ettiğini ifade etmişlerdir. İbn Mâce, senedinde onun adının bulunduğu ve Zehebî'nin uydurma olduğunu söylediği -kendi memleketi olan Kazvin'in faziletine dair- rivayeti *es-Sünen*'ine ("Cihâd", 11) alması sebebiyle tenkide uğramıştır. Dâvüd 8 Cemâziyelevvel 206'da (9 Ekim 821) Bağdat'ta vefat etmiştir.

Dâvüd b. Muhabber'in aklın değerine dair rivayetleri bir araya getirdiği ve Zehebî'nin ise "keşke yazmasaydı" dediği *Kitâbü'l-⁵Akl*'dan başka eseri yoktur. Bu eserdeki rivayetlerin hemen hemen tamamı veya iyimser bir görüşle tamamına yakını zayıf veya mevzû haberlerden meydana gelmiştir. Dârekutnî'ye göre akla dair rivayetleri hadis uydurmakla tanınan Meysere b. Abdürabbih icat etmiş, Dâvüd ise yeni senedler uydurarak bu rivayetleri kendine mal etmiş, daha sonra da başkaları *Kitâbü'l-⁵Akl*'ı aynı şekilde rivayet etmişlerdir. Eserin günümüze gelip gelmediği bilinmemektedir. Ancak İbn Hacer, Dâvüd'un talebesi Hâris b. Ebû Üsâme'nin *el-Müşned*'ine aldığı *Kitâbü'l-⁵Akl*'dan otuz hadislik bir bölümü *el-Metâlibü'l-⁵âliye*'de (III, 13-23) iktibas etmiş ve bu rivayetlerin tamamının, bir başka rivayette ise çoğunun uydurma olduğunu söylemiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Mâce, "Cihâd", 11; Yahyâ b. Maîn, *et-Târîh* (nşr. Ahmed Muhammed Nur Seyfi), Dımaşk 1399/1979, II, 154; Ahmed b. Hanbel, *el-⁵İlel* (nşr. Vasiyyullah Abbas), Beyrut 1408/1988, I, 388; Buhârî, *et-Târîhu'l-kebir*, III, 244; Cüzcânî, *Ahvâlü'r-ricâl* (nşr. Subhî es-Sâmerrâî), Beyrut 1405/1985, s. 198; İbn Ebû Hâtîm, *el-Cerh ve't-ta⁵dtl*, III, 424; İbn Hibbân, *Kitâbü'l-Mecrâhîn* (nşr. Mahmûd İbrâhîm Zâyed), Halep 1396, I, 291; İbn Adî, *el-Kâmil*, III, 965-967; Dârekutnî, *Kitâbü'd-Du⁵afa⁵ ve'l-metrâktn* (nşr. Subhî es-Sâmerrâî), Beyrut 1406/1986, s. 87; Ebû Nuaym, *Zikru aḥbârî İsbahân* (nşr. Dederîng), Leiden 1931-34, II, 165; Hatîb, *Târîhu Bağdad*, VIII, 359-362; Mizzi, *Teḥzîbü'l-Kemâl*, VIII, 443-449; Burhâneddin el-Halebî, *el-Keşfü'l-ḥaşîş⁵ ammen rumiye bi-va⁵z⁵i'l-ḥadis* (nşr. Subhî es-Sâmerrâî), Bağdad 1984, s. 174-175; Zehebî, *Mizânü'l-⁵tidâl*, II, 20; III, 441; a.m.f., *el-Muḡnî* (nşr. Nüreddin İtr), Halep 1391/1971, I, 220; İbn Hacer, *Teḥzîbü't-Teḥzîb*, III, 199-201; a.m.f., *Taḥrîbü't-Teḥzîb*, I, 234; a.m.f., *el-Metâlibü'l-⁵âliye* (nşr. Habîbürrahman el-Azamî), Kuveyt 1393/1973, III, 13-23; İbn Kutluboḡa, *Tâcüt-terâcim*, Bağdad 1962, s. 28; Ali el-Kârî, *el-Esrârü'l-merfû⁵a fi'l-aḥbârî'l-mevzû⁵a* (nşr. Muhammed es-Sabbâḡ), Beyrut 1391/1971, s. 442-443; *Keşfü'z-zunân*, II, 1439-1440; Kettânî, *er-Risâletü'l-müsteḥrafe*, s. 52.

M. YAŞAR KANDEMİR

DÂVUD PAŞA, Kara

(ö. 1032/1623)

Osmanlı sadrazamı,
Sultan II. Osman'ın katili.

Aslen Bosnalıdır. Enderun'da yetişti; burada sırayla çuhadar, kapıcıbaşı ve başkapıcıbaşılığa kadar yükseldi (1600). Eylül 1604'te Rumeli beylerbeyliğine getirildi, birkaç gün sonra da kendisine vezirlik rütbesi verildi. Ertesi yıl Kastamonu muhafızlığına, daha sonra Anadolu'daki Celâlî eşkıyası üzerine serdar tayin edildi. Sefer levazımının tamamlanması için mîrî hazineden yardım talep edince sefere gitmeyen timar ve zeâmet sahiplerinin bedel*lerinin tahsil edilerek sefer mühimmatının tamamlanması hususu emvâl-i sultânî defterdarı olarak Hasan Beyzâde'ye havale edildi. Ancak Anadolu muhafızı Nasuh Paşa'nın 1605 Kasımında Bolvadin'de Celâlî Tavil'e yenilmesi ve İstanbul'a gelerek padişahı sefere teşvik etmesi üzerine I. Ahmed Dâvud Paşa'yı serdarlıktan aldı ve Anadolu seferine bizzat çıkmaya karar verdi. Bu sırada padişahla birlikte Bursa'ya gelen vezirler arasında Dâvud Paşa da vardı.

Padişahın Bursa'ya geldiğini duyunca buraya kadar gelen sipahi zorbaları Sa-

dâret Kaymakamı Sofu Sinan Paşa aracılığıyla suçlarını affettirdiler. Böylece affedilen siphahilerin bir kısmı, başlarında Dâvud Paşa olduğu halde Bursa ile Bolu arasında kalan bölgeyi korumak üzere Kütahya'ya gönderildiler. Bu arada III. Mehmed'in kızıyla evlenen Dâvud Paşa Ağustos 1606'da vezâretle Rumeli beylerbeyliğine tayin edildi ve Sofya muhafızlığında bulundu. Fakat bir süre sonra İstanbul'a dönerek kubbe vezirleri arasında yer aldı. Aynı yıl İzmit muhafızlığına gönderildi, daha sonra Dîvân-ı Hümâyün'da dördüncü, üçüncü ve ikinci vezirliğe yükseldi. 1616 yılı başlarında tekrar Rumeli beylerbeyliğine tayin edildi ve bu sıfatla aynı yıl Sadrazam Öküz Mehmed Paşa'nın Revan Seferi'ne katıldı.

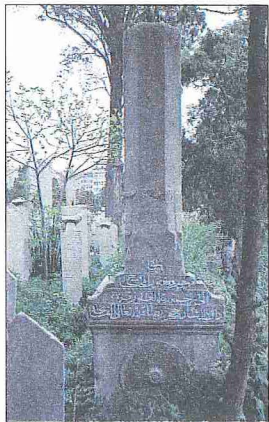
I. Mustafa'nın tahta çıkışında, kız kardeşinin kocası olması dolayısıyla, hanımının isteği üzerine Kasım 1617'de kaptan-ı deryâliğe tayin edildi. Ancak II. Osman'ın tahta çıkmasından sonra hem kaptan-ı deryâlikten hem de vezirlikten azledilerek önce Rumeli beylerbeyliğine, ardından Silistre paşalığına getirildi. Uzunca bir süre mâzul kaldıktan sonra tekrar Rumeli beylerbeyliğine tayin edildi. II. Osman'ın Hotin seferine (1621-1622) bu sıfatla katıldı ve seferde ordunun çarhacı*lığı görevini yaptı. Seferden dönüşte ordu Edirne'ye geldiğinde Dâvud Paşa'nın Rumeli beylerbeyi olarak burada kalması ferman edildi, ancak 1622 Ocak ayının sonlarında Köstendil sancak beyliğine tayin edildi. Fakat görev mahalline kendisi gitmedi, yerine mütesellim* gönderdi.

19 Mayıs 1622'de Sultan Osman'ın tahttan indirilip yerine I. Mustafa'nın ikinci defa hükümdarlığa getirilişinin ertesi günü Vâlide Sultan'ın iltimasıyla sadrazam oldu. Hatta sadrazam olur olmaz II. Osman'ın hapsedildiği Orta Cami'ye giderek hemen onu boğdurmak istediyse de başaramadı. Daha sonra Sultan Mustafa'yı Topkapı Sarayı'na nakleden Dâvud Paşa II. Osman'ı bir pazar arabasına koyarak âsilerin eza, cefa ve hakaretleriyle Yedikule'ye hapsetti. Sultan Osman'ı getiren asker dağıldıktan sonra kethüdâsı Ömer, cebecibaşı ve subaşı kethüdâsı Kelender Uğrusu ile birlikte Yedikule zindanlarının kapısını kapattıktan sonra akşama doğru II. Osman'ı kementle boğdu. Hatta işlediği cinayeti ispat için Sultan Osman'ın bir kulağını kesip cebecibaşı ile Vâlide Sultan'a gönderdi.

II. Osman'ın öldürülmesi İstanbul'da ve Anadolu'da büyük karışıklıklara sebep olmuş, Dâvud Paşa ancak yirmi dört gün kadar kalabildiği sadrazamlıktan 13 Haziran 1622'de azledilmiştir. 1623 yılı başlarında üst üste ayaklanan sipahilerin Sultan Osman'ın kanını dava ederek Dâvud Paşa'nın idamını istemeleri üzerine onunla birlikte suç ortakları olan Kelender Uğrusu ve cebecibaşı I. Mustafa'nın fermanı ile Yedikule'ye hapsedildiler. Dâvud Paşa iki gün sonra buradan alınarak Cellât Çeşmesi önüne getirildi, başı kesilmek için cellâdın önüne çöktürüldüğü sırada koynundan I. Mustafa'nın Sultan Osman'ın öldürülmesine dair hatt-ı hümayunu ile kazaskerlerin yine maktul sultanın katledilmesi yolunda verdikleri fetvayı çıkarıp feryada başladı. Karısının para yedirdiği cellâtbaşı da idam hususunda ağır davranınca karışıklık başladı, para ile tutulmuş on kişi kendisini oradan kaçırmak için Orta Cami'ye getirdiler. Dâvud Paşa burada sadrazam gibi davranarak adamlarına **terakkî*** ve bahşişler dağıttı, ayrıca mansıplar tevcih etti.

Ancak daha sonra Sultan Mustafa'nın fermanı ile Orta Cami'den alındı, II. Osman'ı bindirdiği pazar arabasıyla tekrar Yedikule'ye getirilerek hapsedildi ve Sultan Osman'ın öldürüldüğü yerde suç ortağı Kelender Uğrusu ile birlikte katledildi. Cesedi Aksaray'daki Murad Paşa Camii hazîresine defnedildi. Kitâbesiz taşı ile Millet caddesine bakan mezarı hemen dikkati çekmektedir.

Hain, zalim, kezzâb gibi lakaplarla da anılan Dâvud Paşa işlediği cinayet yüzünden halkın büyük lânet ve nefretini kazanmış, halk arasında "padîşah katili" diye şöhret bulmuştur. Buna karşılık bazı hayratı da vardır. Murad Paşa Camii'nin şadırvanı ile çeşmesi onun tarafından yaptırılmıştır.

Kara Dâvud Paşa'nın Murad Paşa Camii hazîresindeki mezarı - Aksaray / İstanbul

BİBLİYOGRAFYA :

Mustafa Sâfi, *Zübdetü't-tevârîh*, Beyazıt Devlet Ktp., Veliyyüddin Efendi, nr. 2428, I, vr. 172^b; nr. 2429, II, vr. 50^a, 51^a-53^a, 93^a-94^a; Hüseyin Tüğî Çelebi, *Musibetnâme*, Wien National Bibliothek, nr. H.O. 74; Bostanzâde Yahyâ Efendi, *Vak'a-i Sultan Osman Han*, Süleymaniye Ktp., Hâlet Efendi, nr. 611; Atâî, *Zeyl-i Şekâik*, s. 679; Mehmed b. Mehmed, *Nuhbetü't-tevârîh ve'l-ahbâr*, İstanbul 1276, s. 225, 248-249; Hasan Beyzâde Ahmed Paşa, *Târih* (haz. Nezihi Aykut, doktora tezi, 1980), İÜ Ed.Fak. Tarih Semineri Kitaplığı, nr. 3277, II, 251-252, 311-312, 344-346; Topçular Kâtibi Abdülkadir Efendi, *Târih*, Wien National Bibliothek, nr. 1053, vr. 177^b, 202^b-203^a, 228^b, 265^a, 286^a, 296^a, 300^b vd.; Pecuyul İbrâhim, *Târih*, II, 310, 311, 386-388; Solakzâde, *Târih*, s. 675-676, 689-690, 717-721, 726 vd.; Kâtib Çelebi, *Fezleke*, I, 252, 256, 268-270, 298-300, 346-347; II, 19, 21-25, 33, 34; Karaçelebizâde Abdülaziz Efendi, *Ravzatü'l-ibrâr*, Bulak 1248, s. 499-500, 511, 536, 543, 545, 550; Mehmed Halife, *Bişâretnâme-i Sultan Mustafa Han*, Wien National Bibliothek, nr. mixt. 21, vr. 189^a; Abdurrahman Hibri Efendi, *Defter-i Ahbâr*, İÜ Ktp., TY, nr. 3648, vr. 104^a; Münecimbaşı, *Sahâifü'l-ahbâr*, II, 621, 624, 643, 644, 648-651, 655; Naîmâ, *Târih*, I, 411-413, 431-436; II, 19-21, 95-96, 227-230, 234-236, 248-252; *Hadîkatü'l-vüzerâ*, s. 67-68; Ayvansarâyî, *Hadîkatü'l-cevâmi'*, I, 204; *Sefînetü'l-vüzerâ*, Süleymaniye Ktp., Hafid Efendi, nr. 245, vr. 5^a; Hammer (Atâ Bey), VIII, 220-226, 227 vd., 230-232, 242-245; *Sicill-i Osmânî*, II, 325; "Davud Paşa, Kara", *Â*, III, 498; V. J. Parry, "Dâvud Paşa", *EI²* (İng.), II, 183-184.

NEZİHİ AYKUT

DÂVUD PAŞA, Koca

(ö. 904 / 1498)

Osmanlı vezîriâzâmî.

Arnavut asıllı olup Enderun'dan yetişti. Koca ve derviş lakaplarıyla anılır. Çirmen sancak beyi iken Macaristan ve Venedik topraklarına yapılan akınlardaki başarılardan dolayı 1470'te 700.000 akçe ile Ankara sancak beyliğine, ardından Anadolu beylerbeyliğine getirildi ve Karamanoğulları ile süregelen mücadelede etkili oldu.

Yûsufca Mirza kumandasındaki Akkoyunlu kuvvetlerinin Tokat'ı tahrip etmeleri olayında Konya Valisi Şehzade Mustafa'nın yardımına koşan ve Eflâtunpınarı Savaşı'nın kazanılmasında rol oynayan Dâvud Paşa Otlukbeli seferinde de öncü kuvvetlerine kumanda etti. 1477 kışında yapılan Tuna boyu seferinde hisarlarından atılan bir top mermisiyle göğsünden yaralandı. Aynı yıl Süleyman Paşa'nın yerine Rumeli beylerbeyliğine tayin edildi. 1478 İşkodra seferinde Jeb-yak'ı (Xabiyacco) ele geçirdi. Ancak Vezî-

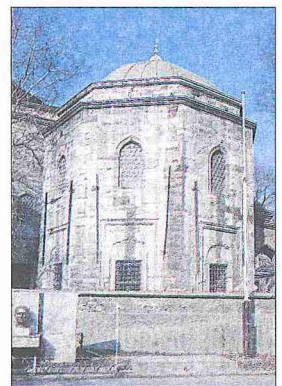
riâzam Karamânî Mehmed Paşa'ya muhalefetinden dolayı azledilerek Bosna sancak beyliğine gönderildi.

II. Bayezid'in tahta çıkışında yeniden Rumeli beylerbeyliğine getirilen Dâvud Paşa çok geçmeden vezirliğe yükseltildi ve 1483'te İshak Paşa'nın yerine vezîriâzamlığa tayin edildi. Macarlar Alacahisar (Kruşevac) taraflarına saldırdıklarında Rumeli'yi savunmak için Sofya'ya gönderildi. Hersekzâde Ahmed Paşa'nın Memlûk-ler'e esir düşmesi üzerine ise bizzat sefere çıktı. 4000 yeniçeri ve 10.000 azebelle hareket ederek elden çıkmış olan Adana ile Tarsus'u geri aldığı gibi Memlûk-ler'le iş birliği yapan Turgutoğulları ile Varsaklar'a da gereken dersi verdi (1487). 1492'de Arnavut âsileri üzerine gönderildiğinde de pek çok esir alarak geri döndü.

Dâvud Paşa on dört yıldan fazla süren vezîriâzamlıktan 8 Mart 1497'de azledildi, yerine Hersekzâde Ahmed Paşa getirildi. Azline, padişahın damadı olan Akkoyunlu Göde Ahmed'in Tebriz'e kaçması sebep olarak gösterilmiştir. Dime-toka'da oturmaya memur edilerek yıllık 300.000 akçe emelik maaşı bağlandı. Ertesi yıl orada vefat etti, naaşı İstanbul'a getirilerek külliyesinin önündeki türbeye defnedildi. Kaynaklarda ölüm tarihi 4 Rebülevvel 904 (20 Ekim 1498) olarak belirtildiği halde (Hoca Sâdeddin, I, 216; krş. *Hadîkatü'l-vüzerâ*, s. 15), türbe kitâbesinde İbn Kemal'e ait olan *كهاى رحمةالله عليه* ibaresinin ebced hesabıyla karşılığı 905 tarihini göstermektedir (Ayvansarâyî, I, 105).

Vakıf kayıtlarına göre Dâvud Paşa'nın dört oğlu vardı. Bunlardan 1503'te Yan-ya sancak beyliği yapan Mustafa II. Bayezid'in damadı olmuştur.

Âilimlere değer veren, fakirlere yardım eden, tecrübeli ve ihtiyatlı bir devlet adamı olarak tanınan Dâvud Paşa öte yandan bir hayli de servet edinmişti. Öldü-

Koca Dâvud Paşa'nın kendi adıyla anılan caminin hazîresindeki türbesi - Cerrahpaşa / İstanbul